

„Jahrbuch des Agrarrechts”, Bd. 11, 2012, red. José Martínez, ss. 140.

Ukazał się kolejny – 11 – tom niemieckiego czasopisma wydawanego przez Instytut Prawa Rolnego w Getyndze. Najnowszy wolumen obejmuje siedem artykułów agrarystów – nie tylko niemieckich, lecz także przedstawicieli doktryny prawa rolnego z innych krajów europejskich (Polski i Włoch), a nawet ze Stanów Zjednoczonych. Zamieszczone publikacje są bardzo zróżnicowane tematycznie, a wielowątkowość poruszanej w nich problematyki akcentuje międzynarodowy charakter recenzowanej pracy.

Publikację otwiera artykuł M. D’Addezio na temat znaczenia rolnictwa w Traktacie lizbońskim (*Wie groß ist die Relevanz der Landwirtschaft im Vertrag von Lissabon?*), a następnym jest opracowanie W. Winklera pod tytułem *Prawo rolne, agrarietà i natura rzeczy (Agrarrechts, agrarietà und Natur der Sache)*. Kolejne pozycje są dziełami amerykańskich agrarystów. T. Centner zajął się kwestią praktyk zarządzania zwierzętami w Stanach Zjednoczonych (*Welfare Concerns and Responses Limiting Animal Management Practices in the United States*), natomiast M. Rosso Grossman przedstawiła przegląd regulacji prawnych w USA dotyczących roślin genetycznie modyfikowanych i produktów od nich pochodzących (*Genetically Modified Crops and Their Products in the United States: A Review of the Regulatory System*). W dalszej części znajdują się dwa artykuły polskich autorów. R. Budzinowski podjął problematykę roli prawa prywatnego w regulacji rolnictwa (*Die Rolle des Privat-*

rechts in der Regelung der Landwirtschaft), a A. Suchoń – rolniczych spółdzielni produkcyjnych w Polsce (*Landwirtschaftliche Genossenschaften in Polen*). Rocznik zamyka publikacja Ch. Bussego, podsumowująca rozwój prawa rolnego w Niemczech w latach 2009-2011 (*Entwicklungen des Agrarrechts in Deutschland 2009 bis 2011 – Deutscher Länderbericht für den CEDR-Kongress 2011 –*).

W niniejszej nocie recenzyjnej warto przybliżyć artykuł W. Winklera¹. Autor podjął próbę zdefiniowania prawa rolnego, pojęcia rolnictwa oraz określenia przedmiotu prawa rolnego, mając na względzie filozoficzno-prawną koncepcję *agrarietà* oraz natury rzeczy. Już na początku swoich rozważań podkreślił słabszy rozwój doktryny prawa rolnego w Niemczech i tylko marginalne poruszanie problematyki teorii prawa rolnego przez agrarystów niemieckich w porównaniu z agrarystami z krajów romańskich. Wyjaśnił swoistość prawa rolnego oraz przyjrzał się rolnictwu jako wieloaspektowemu pojęciu prawnemu. Wyróżnił chociażby powszechne rozumienie rolnictwa, jego ujęcie prawne, definicję ustawową oraz jego pojmowanie w naukach ekonomicznych.

Doszukując się punktów styecznych koncepcji *agrarietà* i *Natur der Sache*, Autor podjął próbę określenia przedmiotu prawa rolnego. Należy podkreślić, że W. Winkler rozważał przydatność koncepcji *agrarietà* na tle poszczególnych etapów łańcucha żywnościowego. Teoria ta znajduje podstawę działalności rolniczej w biologicznych cyklach produkcji, które dzięki wykorzystaniu siły natury prowadzą do wytworzenia produktów roślinnych i zwierzęcych, przeznaczonych do konsumpcji po ewentualnym ich przetworzeniu. Wskazuje ona na konkretne elementy rzeczywistości jako fundament prawa rolnego. Autor odniósł się jednak do niej krytycznie, twierdząc, że jest zbyt wąska i jednostronna.

Koncepcja ta przemilcza tradycyjne dla rolnictwa znaczenie czynnika produkcji, jakim jest ziemia, a także, bagatelizując rangę działalności produkcyjnej człowieka, pomija fakt, że rolnictwo poprzez społecznie zorganizowaną produkcję realizuje swoje zadania dla całego społeczeństwa. Ponadto *agrarietà* poza zasięgiem prawa rolnego pozostawia wiele dziedzin prawa, takich jak ochrona środowiska czy zabezpieczenie socjalne rolników. Według W. Winklera aktualnie najistotniejszym tematem dyskusji naukowej jest ustalenie przedmiotu prawa rolnego, wymuszone rozwojem nowych form produkcji i organizacji, które wychodzą poza tradycyjne ramy działalności rolniczej. Zdaniem Autora nie sposób wytłumaczyć swoistości prawa rolnego za pomocą pojęcia *agrarietà* bez uwzględnienia czynnika społecznego w produkcji rolnej. Tylko tak szeroko rozumiana koncepcja może być przydatna do wyjaśnienia szczególnej pozycji i regulacji tej dziedziny prawa.

Treść prezentowanego tomu z pewnością będzie również interesująca dla polskich agrarystów.

ŁUKASZ SOKOŁOWSKI

¹ W. Winkler zmarł 7 sierpnia 2012 r. w wieku 75 lat.